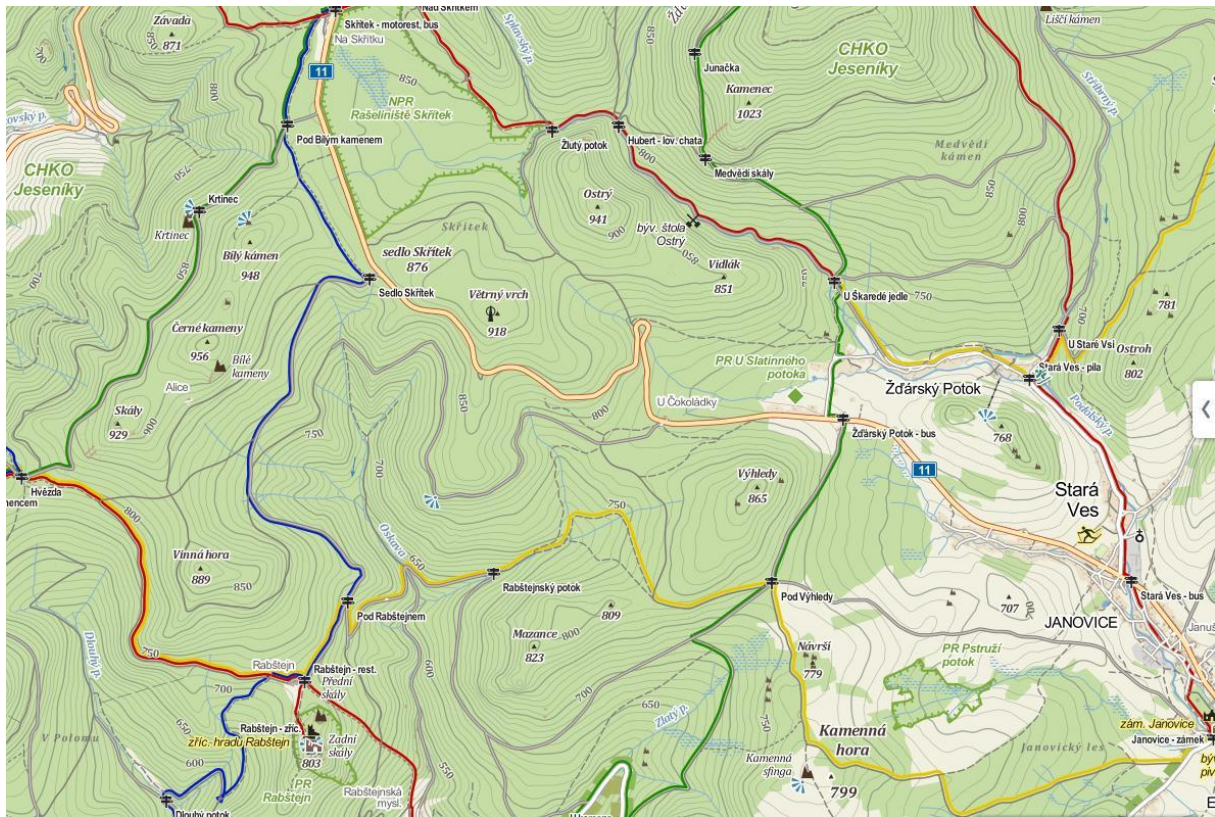

13.9.2014 Hraběšická hornatina

Základní trasa: Skřítek (motorest) - Hvězda – Rabštejn – Kamenná sfinga – Janovice, zámek 20 km, stoupání 421 m, klesání 668 m

Kratší trasa: Skřítek (motocest) – Pod Rabštejnem – Kamenná sfinga – Janovice, zámek 15,5 km, stoupání 308 m, klesání 552 m

Nejkratší trasa: Žďárský Potok – Kamenná sfinga – Janovice, zámek 6,6 km, stoupání 127 m, klesání 227 m

Náš další výlet nás zavede do krajiny jižně od významného a známého sedla Skřítek. Toto území je mylně považováno za součást Hrubého Jeseníku, ve skutečnosti však náleží do Hraběšické hornatiny, která je podcelkem Hanušovické vrchoviny.

Výchozím bodem naší trasy bude rozcestník u motorestu a velkého parkoviště v lokalitě zvané **Skřítek** nedaleko stejnojmenného sedla (874 m). Toto místo je výchozím bodem na přechod hřebene Hrubého Jeseníku (severním směrem), my se však vydáme směrem jižním do Hraběšické hornatiny.

Ze sedla se vydáme na cestu po souběžně vedoucí modré, zelené a červené značce (ta se odpojuje ovšem jen pár desítek metrů od sedla). Zhruba po kilometru docházíme na rozcestí **Pod Bílým kamenem**, kde se musíme rozhodnout, kudy dále. Základní varianta vede po zelené značce směrem k rozcestí Hvězda (od tohoto rozcestí 4 km). Tato silnička a zelená značka po zhruba 1 km prochází kolem menších skalních útvarů zvaných Krtinec. Od nich pokračuje silnička dále lesem až k rozcestí **Hvězda**, kde se vydáme ostře doleva po červené a žluté značce směrem na **Rabštejn, rozcestí**. K němu to je dalších zhruba 3,5 km. Na toto rozcestí lze dojít od rozcestí pod Bílým kamenem i po modré značce (5,8 km, tedy o zhruba 1,7 km méně než přes Hvězdu). Na tomto rozcestí se nachází i chata poskytující občerstvení (jediná na celé trase, další je až v cíli). Z tohoto rozcestí se jistě vyplatí krátká zacházka ke **zřícenině hradu Rabštejn**, který byl nejvýše položeným moravským hradem. Hrad Rabštejn byl postaven někdy na rozhraní 13. a 14. století. Je pravděpodobné, že se tak stalo za držitele úsovského panství Hraběše ze Švábenic (1254–1296) a že nový hrad byl zřejmě určen k ochraně severní části úsovského zeměpanského majetku, který tehdy zahrnoval značnou část dnešního Zábřežska a Šumperska. Původní rabštejnské panství zasahovalo více na Šumpersko a jeho hospodářským střediskem byl Frankštát, nynější Nový Malín.

Prvá zpráva o Rabštejně pochází z r. 1318, a to v souvislosti s feudálními rozbroji v českých zemích. Olomoucký biskup Konrád I. (1316–1326) se tehdy zmocnil s velkou námahou hradu „Rabinstaina“ u Uničova a odevzdal jej králi Janu Lucemburskému. Pravděpodobně vyrval hrad z rukou některého z přátel Jindřicha z Lipé. Další zprávy o Rabštejně pak mizí. Jako zcela nepodloženou je nutno odmítnout domněnku, že se stal v první polovině 14. století sídlem loupeživých rytířů. Další historická zpráva o Rabštejně pochází až z r. 1398, kdy markrabě Jošt zastavil Pročkovi z Kunštátu a Bouzova za jeho služby rabštejnské zboží, spojené již tehdy s někdejšími panstvími štráleckým. V té době se posunulo rabštejnské zboží na Rýmařovsko a Rýmařov sám byl nepochybně jeho nejdůležitější hospodářskou sídelní jednotkou.

Od počátku 15. století Rabštejn často střídal zástavní držitele. Za husitských válek tvořil jakousi protiváhu husitského hradu Sovince a král Zikmund jej dával v zástavu pouze svým věrným přívržencům, z nichž Hynčik Štos z Albrechtic byl dokonce hejtmanem žoldnéřského vojska města Olomouce. Po Hynčíkovu příbuzném Jiříku Stošovi držel Rabštejn Jindřich z Jenštejna (1464), který prováděl na hradě rozsáhlejší úpravy, neboť mu král Jiří z Poděbrad na jejich úhradu připsal 100 kop grošů. V 70. letech 15. století získali zástavu Tunklové z Brníčka, kteří však o ni museli svést tuhý boj s Janem Heraltem z Kunštátu, držitelem sousedního sovineckého panství. Za česko-uherských válek byli oba Tunklové přívrženci krále Jiřího a boje mezi nimi a stoupenci krále Matyáše Korvína tu neustaly ani po míru v Bratislavě (1474).

Počátkem 16. století získal Rabštejn a celé panství jako zástavu Petr ze Žerotína, pán na Šumperku. Protože Rabštejn byl malý, nepohodlný, vzdálený od hospodářského centra panství, položený uprostřed hlubokých a těžko přístupných lesů a patrně za česko-uherských válek i značně poškozený (v r. 1535 je uváděn jako pustý), postavil si Petr kolem r. 1520 zámek v Janovicích, který se stal novým sídlem panství. Na Rabštejně pak bydleli pouze někteří panští služebníci, především lesníci. V ocenění panství v r. 1569 se totiž výslovně hovoří o oboře při hradu. Jako pustý se uvádí Rabštejn znovu při koupi dosud zástavního panství Hoffmanny z Grünbüchlu v r. 1584. Nebyl však zcela neobydlen. Kromě bytů panských služebníků tu bylo i vězení, které sloužilo vrchnostenské justici ještě celé 17. století. Za sporů mezi městem Rýmařovem a vrchností v polovině 17. století tu byl vězněn i rýmařovský purkmistr.

Za třicetileté války byl hrad nouzově opraven a opatřen stálou vojenskou posádkou. V době švédského vpádu v l. 1642–1643 sloužil jako úkryt nejdůležitějších listin a cenností vrchnosti i rýmařovských měšťanů. V r. 1645 Švédové hrad dobyli a ponechali tu stálou posádku pod vedením důstojníka Kuklendera, která se stala postrachem celého okolí. Císařští ji vypudili teprve po roce a mnoho Kuklenderových rejtářů pochytili. Poslední zpráva o tom, že hrad je obýván, pochází z r. 1693, kdy tu bydleli panští služebníci v čele s hajným. V r. 1759 se o Rabštejně mluví již jen jako o tajemném místě, kde je z doby švédské okupace tajný vchod a bývalé vězení zločinců. Od poloviny 18. století byl tedy hrad definitivně pustý. Zdivo pomalu rozebrali jako stavební materiál obyvatelé blízkého Bedřichova a zkázu dokončil čas.

Z vlastního hradu se zachovaly jen nepatrné zbytky zdí, jimiž se procházelo do hradního dvora. Na temeni nižší skály stála bašta k ochraně brány. Nahoře na východní, vyšší skále byla hradní věž–hláská, která se však již v 18.

století až do základů sesula, takže po ní dnes není ani stopa. Podobný osud stihl zřejmě i malý a těsný hradní palác na jižní skále. Dále se zachovaly zbytky okružního zdiva předhradí a stopy hradního příkopu..

Tato odbočka je ve svém závěru lehce náročnější, dokonce je zde i jeden žebřík. Ovšem výhled z vrcholu skal nám bude dostatečnou odměnou. Tyto skalní útvary jsou vyhledávaným cvičným horolezeckým terénem. Po zhlédnutí zbytků hradu a pokochání se výhledy se vrátíme zpět na rozcestí Rabštejn a dále pokračujeme severním směrem po souběžně vedoucí žluté a modré značce. Za zhruba 10 minut dojdeme na rozcestí pod Rabštejnem (zde dojde i kratší varianta). Na tomto rozcestí opouštíme modrou značku a dále pokračujeme jen po značce žluté. Ta nás po necelých dalších 5 km vedoucích převážně lesem dovede na rozcestí Pod výhledy, kam dojdou po zelené značce ze Žďárského Potoka i ti, kdo si vybrali nejkratší trasu. My pokračujeme dále po žluté značce, nyní již otevřeným terénem. Těsně podcházíme vrchol Návrší (779 m) a po zhruba 1,3 km docházíme k místu, kde značka odbočuje prudčeji doleva. Z tohoto místa se vyplatí zhruba 250 m dlouhá zacházka (jedním směrem) bez značky, kdy pokračujeme jakoby stále rovně po znatelné lesní cestě. Cílem této odbočky je místo zvané **Kamenná sfinga** těsně pod vrcholem Kamenné hory, Jedná se o osamělý skalní útvar s převýšenou vrcholovou hlavou. U sfingy se nachází i krytý přístřešek.

Po návštěvě tohoto zajímavého díla přírody se vydáme zpět na žlutou značku a pokračujeme po ní dále směrem do cíle naší trasy, kterým je obec **Janovice** (dnes místní část Rýmařova). Nejvýznamnější památkou této místní části Rýmařova je **zámek**. Původní pozdně gotickou tvrz postavil v letech 1520 až 1530 zástavní pán Petr ze Žerotína. Do dědičného držení Královské panství zakoupil roku 1583 vzdělaný štýrský šlechtic Ferdinand Hoffmann z Grünbüchlu, president dvorské komory, dvořan, osobní přítel Rudolfa II. a bratranec posledních Rožmberků Viléma a Petra Voka. Počínaje rokem 1586 začaly stavební práce a tvrz se změnila na příjemný renesanční zámek.

Po období dietrichštejském přešlo panství roku 1721 sňatkem ovdovělé Marie Arnoštky z Gallasu do vlastnictví jilemnických hrabat Harrachů a zámek se stal vedlejším sídlem českého rodu. Ferdinand Bonaventura provedl ve 40. letech 18. století zásadní přestavbu zámku s pomocí významného stavitele Gottfrieda Weissera v pozdně barokním slohu. Již v 60. letech je ale zámek opět přestavován, tentokrát v klasicistním stylu, Isidorem Gannevalem. Dnešní tvář získal zámek v letech 1827 až 1850. V 19. a ve 20. století proběhly vnitřní úpravy a poslední vnější úpravy pochází z roku 1901.

Zámek se stal trvalým sídlem janovické linie Harrachů. Poslední majitelkou byla jeho dcera Anna Marie, žena maďarského diplomata Františka Zikmunda Rosty - Forgache z Barkocz. Nejtěžší chvíle nastaly po roce 1945. Majetek byl rodině pronásledované nacisty zabaven, část mobiliáře vyvezena do Maďarska, něco umístěno na zámku Liběchov a většina zničena nebo rozkradena. V novodobé historii byl zámek sídlem opavského státního a bruntálského okresního archivu. V současnosti je zámek v letní sezóně (červen – září) otevřen a během tohoto období se zde konají i mnohé kulturní akce. Celoročně je volně přístupný park o ploše zhruba 2 ha. Komentované prohlídky zámku se konají v 14-15 hod. a 16-17 hod.